

Kistestvért ajándékba

Megszoktam, hogy Mama csak a miénk. Velem volt születésem óta, és ezt olyan természetesnek vettem, mint azt, hogy létezem. Bár kamaszkoromra nagyon kritikusan láttam a világot, benne magammal és szüleimmel együtt, Mama és Tata kivételek voltak, őket az elfogult szeretet szemüvegén át tudtam csak nézni. Ha véletlenül vitára került a sor közöttünk, egy percig sem volt kérdéses, kinek van igaza.

Mama egyszerűen csak *ott volt* nekünk, ő jelentette az állandóságot az életünkben. Anyu és Apu dolgoztak, velük sokkal kevesebb időt töltöttünk együtt, főleg nyáron, mikor mi Pirivel Mamáéknál laktunk. Anyu és Apu odajöttek hozzánk munka után ebédelni, majd este hazamentek a blokkba. Télen még, mikor nekünk is be kellett költöznünk a blokkba, Mama is jött velünk. Mi hárman a nappaliban aludtunk: Piri egy keskeny kanapén, mi Mamával egy szélesebben. Anyu és Apu a hálószobában.

Aztán egyszer csak felborult a megszokott életünk. Mamának el kellett mennie Besztercére, a fiához, a mi Pali bátyánkhoz. Addig a vakációkban Bátya jött el Resicára, eleinte Pipke néjével kettesben, de aztán megszületett Marika, és őt is elhozták, igaz, csak arra az egy-két hétre, míg ők maradtak. Marika, aki nálam öt évvel kisebb, a magyardécei nagyszülőknél nevelkedett. Kedves színfoltjai voltak mindannyian az életünknek, de nem szerves részei. Hét évvel Marika után megszületett az öccse, Palika, és neki is szüksége lett Mamára, miután majdnem meghalt tüdőgyulladásban néhány hetes korában. A családi legendárium szerint a دادus kitétte az ablakba levegőzni fürdés után, mondván hogy nem kislány az, hanem legényke, hadd edződjön.

Nem voltak teljesen világosak a részletek, mert előttünk, gyerekek előtt nem beszéltek erről, úgyhogy csak elharapott félmondatokból raktuk össze a történetet. Azt viszont éreztük, hogy megfagy körülöttünk a levegő és a gyász árnyéka vetül ránk. Mikor Palika hazakerült a kórházból, Bátya telefonált, hogy *Édesanyám jöjjön, segítsen*. És Mama ment, Tata is elkísérte. Beszterce pont az ország ellenkező sarkában van, másfél napos utazással és két átszállással lehetett csak eljutni oda. Tata hazajött rövidesen, de Mama ott maradt, míg Palika egy éves nem lett, és kibírta már a hosszú utat. Akkor Mama hazahozta.

Mi Pirivel teljesen odavoltunk az örömtől. Nézegettük a fényképet, amit kaptunk róla – azon komoly szemű, kopasz fejű kisbaba volt Palika – de nem nagyon tudtuk elképzelni, milyen is lehet igazán, sosem volt kisgyerek körülöttünk. Épp arról kellett írunk az iskolában, hogy ki milyen ajándékot kap majd gyermeknapra, és Piri írt egy olyan szép fogalmazást, hogy még a mi osztályunkban is felolvastatta vele a magyar tanárnőnk. Az volt a vége, hogy ő kapja a legszebb ajándékot gyermeknapra, amihez nem fogható sem csokoládé, sem játék, sem a legszebb ruha. Mert ő egy kistestvért kap ajándékba.

*

Az volt az eredeti elképzelés, hogy egyenesen Mamáékhoz megy Palika, de hirtelen hidegre fordult az idő, és biztonságosabbnak tűnt, ha mégis a blokkba jönnek. Átszerveztük a lakást: anyuék átköltöztek a nappaliba, mi a hálóba. Mama és Palika helye az egyik ágyban volt, Pirié mellettük a másikban. Én beköltöztem a *hajóba*, az ágy lábánál összetolt két öblös fotelbe.

Aztán eljött a nagy nap, mindannyian kivonultunk az állomásra, és segítettünk Mamának leszállni. Nagyon boldog voltam, hogy végre visszajött, de alig tudtam másra,

mint Palikára figyelni. Leadták a gyerekkocsit, utána Palikát, mint egy kis csomagot, az orra látszott csak ki a füles kötött sapkából. Beültettük a kocsiba, több rend babaplédbe bugyolálva, és versengtünk Pirivel, hogy melyikünk tolja, míg rá nem jöttünk, hogy sokkal nagyobb élvezet a kocsi mellett menni. Hátról a felnőttek diskuráltak, mi Pirivel a kocsi két oldalába kapaszkodtunk és Palikához beszélünk. Zavarba ejtő volt, ahogy nézett okos szemével, de nem szólt egy szót sem. *Nem beszél még*, mondta Mama. Vonultunk a Berza-parton a fűzfák alatt a barkacsalógató tavaszi napsütésben, szembefújt a még télies, csípős szél. Hátrafordultam Mamához, *nem fázik vajon a gyerek?* Palika rázta a fejét, csak úgy röpködtek körülötte a sapka bojtjai. Érti, érti, kiáltottam, és Palika rám mosolygott, sápadt arcába süppedt szeméből a kapaszkodó bizalom melege sugárzott.

Attól kezdve ő volt életünk középpontja, minden körülötte forgott és az ő kedvéért történt, és ő ezt valami magától értetődő fensőséges nyugalommal fogadta el, mint egy kis királyfi. Elöttem van egy kép, ahogy Palika ül a feltornyozott párnák között a hálószobában az ágyban, szájában az elmaradhatatlan cumival, és mi állunk körülötte karéjban, mint a Kisjézust imádó pásztorok. Tata ül az ágy szélén, Palika vidáman nyúlka a sapkája után, aztán mikor lekapja a fejéről, sírásra görbül a szája. Tata felrakja a sapkát, Palika kacag, lekapja a sapkát, és ismét mintha sírni akarna. De nem hagyja abba a játékot, nevetünk mindannyian, és nem tudom, hogy csak színjáték ez a félelem, vagy tényleg nem ismeri meg Tatát, ha nincs a sapka a kopasz fejebűjében.

*

Aztán lassan már nem kellett Palikának folyton aludnia, és ott járt mindig a nyomunkban, mint egy kis szellem. Továbbra is nagyon sápadt volt, de a sötét karikák a szeme alatt már eltűnőfélben voltak. Még nem beszélt, de kezével határozottan rámutatott arra, amit akart, és valami kis hangot is adott ki hozzá, ö-ö-ö-höz hasonló, miközben lázasan cuppogva szívta a cumiját. Ha nagyon felnyújtózott, elérte már az ajtókilincset. Mikor a leckémet írtam, ő is rögtön felbukkant, az ajtó szélesen kicsapódott, ő odatotyogott hozzám az asztalhoz – vállán félrecsúsztatva a mindig bő flanel kezeslába, aminek szárát a földön húzta maga után –, rákönyökölt a térdemre, és nézett nagyon.

– Szeretnél te is leckét írni?

Nagy bólogatás a válasz, a másik székhez tipeg, és határozottan rámutat. Közelebb teszem a támlás széket az asztalhoz, ő felmászik rá, feltérdel, hogy elérje az asztallapot, és rámutat a füzetemre.

– Kérsz te is papírt? – Igen, bólogat.

– Ceruzát? – Igen.

– Könyvet? – Igen, előtte is egy könyvnek kell lennie, ez is része a szertartásnak.

– De akkor letesszük a cumit, jó?

Kiveszi a szájából, habozva nézegeti, mintha gondolkozna rajta, hogy megéri-e az áldozatot, de leteszi az asztalra. Aztán fogja a ceruzát, másik könyökével rátámaszkodik a papírlapra, hogy ne csússzon el, és „írni” kezd. Nem firkál, hanem komoly ábrázattal vonalakat húzgál a lapra, néha rám néz, utánozza, amit csinálok, lapoz a könyvében, amikor én is lapozok. Elmélyült komolysággal képes ezt akár egy órán át is folytatni.

Időnként megkérdem:

– Nem vagy fáradt?

De heves fejrázás a válasz, és dolgozunk tovább, míg el nem készül a házi feladat. Mama néha benyit, aggódik, hogy nem zavar-e a gyerek, nekem már komoly feladataim

vannak, készülnöm kell a liceumi felvételre. De attól, hogy néz az a figyelmes szempár, csak jobban tudok én is koncentrálni, és ott van a jutalom, hogy ha már kész a lecke, akkor felkapom Palikát, és mehetünk sétálni, vagy akár csak az ablakon kinézni. Mindent el lehet neki mesélni, mert mindenre figyel és mindent megért. Hangosan olvasok neki, lenyüggözi a szavak zenéje, rákönyököl a térdemre és hallgatja megbűvölten. Néha bekapcsolatja a rádiót: amikor ránézek, és azt mondom, hogy na, kész vagyunk, odaszalad a rádióasztalkához és mutatja, hogy sétálnak a sárgán világító előlapon a zölden foszforeszkáló mutatók. Megemelem, hogy elérje a keresógombot, azt nagyon szereti csavargatni, és ha valami vérpezsdítő zenét találunk, akkor táncolunk. Felkapom, és forgunk a tükör előtt, néha odakoccantjuk a homlokát a tükörből ránk nevető másik kisbaba homlokához.

*

Külön szertartás az iskolába menés. A lunkai iskolában helyhiány miatt minden második héten délutános vagyok, és hogy még bonyolultabb legyen a dolog, Pírirel ellentétes „műszakba” járok.

Mikor én vagyok otthon délelőtt, Palikát kocsiba ültetem, és elviszem az iskoláig, Piri vissza haza. Az egész út alig ötpercenyi séta, de persze Palikával tovább tart, mert mindent meg kell beszélni. Rámutat mindenre, ami érdekli, és mi válaszolunk. Amikor én vagyok a délelőttös, akkor Palika Pírirel érkezik, és az egész osztályom – mind a tizenhárom gyerek – ott tolong körülötte, versengenek, hogy ki tolhassa a kocsit, négyen-öten kísérek haza, pár méterenként váltják egymást. Mindenki vérmérséklete szerint produkálja magát a gyerekek: Petya bohóckodik, a lányok anyáskodnak, takargatják, gügyögnek hozzá vagy elmagyaráznak neki valamit, és igazi jutalom, ha a kis herceg válaszol: bólogat, vagy rázza a fejét. És így megy ez télen-nyáron, télen szánkón ül a gyerek, és nekem meggyűlik a bajom a többi nagy gyerekekkel, hogy kordában tartsam őket, és ne húzzák túl gyorsan azt a szánkót, amin Palika persze sikongatva nevet.

*

Nyáron Mamáéknál már sokkal könnyebb minden. Palika gyorsan belakja a mi kisgyerekkorunk helyszíneit, és olyan borzongató ez a kettőség: gyerekek lenni vele együtt, és ugyanakkor rálátni kívülről a csodára, ami egy kisgyerek. Összemosódnak a szerepek: egyszerre vagyok testvér és anya.

Pírirel mindketten megosztjuk Palikával minden játékunkat és élményünket, ülünk vele a kis zöld székeken, fogjuk a kezét, ha a hegyre megyünk vele, vagy óvodába. De a bámulat, hogy minden nappal egyre változik, hogy már nem csak beszél, de fejből tudja az Óvodáskönyvet, az már egy felnőtt bámulata. Sajog a felismerés, hogy nincs már visszaút oda, ahonnan a város fölötti kötélpályán zörömbölő csilléket sétáló kosaraknak lehet nézni, a szédülésig forgatva utána a fejünket, jobbról-balra, balról-jobbra; hogy előttünk nincsenek már olyan, csak egyszer megugorható lépcsők, mint először összerakni nevünk betűit az újság nagybetűiből, vagy elszámolni egytől kétmillióig.

*

Emlékszem az öröömre, amikor elkészült a mozdony, amit egy fáhasázból csináltunk Palikának Tatával. Egy nagyobb henger volt a teste, egy kisebb a kéménye, drót tengelyeken forgott a sok kereke. Fényes feketére festettük, és ragaszkodtam hozzá, hogy vörös csillag ékeskedjék az orrán, mint az igazi resicai gőzmozdonyoknak.

Palika is örömmel tologatta a betonon a mozdonyát, de akkor lett igazán a kedvence, amikor három évesen elkapta a himlőt, és két hétig lázasan feküdt a kiságyában.

Szobafogságra ítélte az orvos, azt mondták, félhomályban kell lennie, az erős fény árthat a bőrnek, de még a szemének is. A legforróbb nyárban két hétig őriztük az ágycát, nappal Pirivel váltottuk egymást, éjjel Mama aludt vele.

Kis teste izzadt, vászonkendővel takargattuk, hogy egyenletes melegen tartsuk. Le kellett kötnünk a figyelmét, ha a kezét nem akartuk bekötni, hogy ne tudja elkaparni a himlőhelyeket az arcán. Éjjel-nappal fogtuk a kezét, és én életemben annyit nem meséltem, mint akkor.

A kismozdony ott volt állandóan Palika ágyában, ki nem engedte a kezéből. Reggeltől estig robogott a vörös csillagos mozdony, bejárta velünk a világot és számtalan kalandba sodort bele bennünket. Mikor már nem győztem fantáziával, felfedeztem egy újabb mesehőst, aki addig is ott volt a szemünk előtt, csak nem vettük észre. Ott díszelgett a falon a nappaliban, a dívány fölött: egy tenyérynyi gipsz-plakett, rajta hetykén vigyorgó tengerészfej, kilógó pipával a szájában, kék csíkos matróztrikóval és horgonyos sapkával. Ő lett Jónás, a tengerész. Vele jártuk aztán a tengereket, vissza-visszatérve a szárazföldre hűségesen várakozó mozdonyunkhoz.

Mozdony és Jónás aztán elveszett, és mi nélkülük vágtunk neki a világnak, ami soha többé nem lehet már igazán teljes nélkülük.

*

Aztán eljött megint a karácsony, és mikor Palikát haza kellett vinni Besztercére a téli vakáció idejére, elég nagylánynak ítéltetem, hogy Mamával hármásban vágjunk neki a hosszú útnak.

Temesvárig még rendjén vannak a dolgok, bár hajnalban keltünk és kóvályog a fejem a kialvatlanságtól, de ott át kell szállnunk a gyorsvonatra, amivel majd Szeretfalváig utazunk, onnan ágazik el a besztercei szárnyvonal. A hosszújaratú gyors átszeli az országot, a Bánságból Moldvába tart, és most, karácsony előtt tele van hazautazó paraszttal, akik megtöltötték a folyosót hatalmas zsákokkal, batyukkal. Amikor fel akarunk szállni, ők már minden helyet elfoglaltak, ott alszanak a hidegben a padlón és a csomagokon, és mikor végre elnyomakodunk valahogy a fülkénkig, a harmadik a miénk, dühös morgással húzódnak csak odébb, hogy leülhessünk a helyünkre. Tata kiabál velük, és a bőröndöket meg a gyerekkocsit persze nincs hova rakni. Pár liszteszsákot kivonszolnak a folyosóra, az ott lévők gyilkos pillantásokat vetnek felénk, és káromkodnak, mikor hallják, hogy magyarul beszélünk. Tata alig tud leszállni, indul a vonat, és én meg vagyok rémülve, hogy mi lesz most velünk egyedül, védelmező nélkül, az egész napos úton.

Belülről eltorlaszolják a vagon ajtaját, látjuk kint az állomásokon az öklüket rázó lemaradtakat, és halljuk a dulakodást, ordítózást, ha valaki mégis felszáll. Nem lehet a vécére kimenni, a fülkénk ajtaja is el van barikádózva kívülről, és mikor elér hozzánk a kalauz, a zsákok tetején lépkedve könyökliz át magát a tömegben, őt is meglökdösik és fenyegetően morognak rá, mint a dühös ebek. Én kihasználom az alkalmat, hogy nyitva a fülke ajtaja, megpróbálok a kalauz mögött a vécéig eljutni, de a vécé is tömve zsákokkal és csomagokkal, nem lehet az ajtaját becsukni, és én már sirok a dühtől és a félelemtől, mert árad az emberekből a pálinkabúz, mosdatlanok és durvák, és az arcomba lihegnek, *mi van, kisasszony, mér' nem ül meg veszteg a helyén.* Nagy kegyesen kilép a vécéből az ajtónyílásba a nagydarab, subás-bőröves ember, és háttal áll, hogy pisilhessek, de nem tudok, és inkább visszamegyek, sűrű szitkozódások közepette. Palika szerencsére

nagyrészt alszik, ha pisilnie kell, akkor egy pohárba pisiltetjük, amit kiöntünk az ablakon, és reméljük, hogy ő nem szenved meg nagyon az utazást.

Én egyre jobban rettegek, hogy fogunk majd leszállni? Szeretfalván csak három percet áll a vonat, és nem is tudjuk, mikor érünk oda, folyton kérdezem, mennyi van még, és mikor elhaladtuk Bethlent, az előző megállót, már ki szeretnénk menni az ajtóba, de nem engednek. *Ce vrei doamnă, mit akar, asszonyág*, állunk a fülke ajtajában a zsákokon, már reszketek az izgalomtól, és mikor megáll a vonat, hisztériásan kiabálok, nem nézem már, hogy kinek ugrok neki, elverekszem magam az ajtóig, amit már kinyitottak, mások is szállnak le szerencsére. De lentől tülekszenek már felfelé a lépcsőn az emberek, én közéjük vetem magamat, úszom a fejük fölött, Mama utánam. Valaki elvette tőle a csomagokat és Palikát, hogy majd kiadja nekünk az ablakon, hisz agyonnyomná, és már nyújtja is a gyerekkocsit, de nem tudom elvenni, elérhetetlenül magasan van az ablak. Egy peronon álló magas fiatalember segít, én nyúlok a gyerekért, fentről a férfi már derékig kihajolva az ablakon, és akkor megrándul a vonat nagy csikorgással és Palika távolodik, ott lóg a levegőben, és nem tudom, hogy utána ugorjak, vagy az ajtó felé. Egy másodpercre megbénít a rettenet, hogy Palika egyedül marad fenn a vonaton, aztán örült erővel vetem magam a lépcsőn dulakodó emberek közé, hogy felszálljak a mozgó vonatra, de valaki visszaránt, és akkor látom, hogy a fiatalember, aki a gyerekkocsit levette, elkapja Palikát, már Mama karjában van, és akkor összeomlok, csak sírok vigasztalhatatlanul és reszketek. Az emberek állnak körülöttünk, megilletődött csendben, mindenki felfogja, hogy micsoda dráma játszódott itt le. Aztán valaki hozza a bőröndöket, kidobálták őket az ablakon, és leteszi őket Mama lába elé.

Biztosan várt Bátya az állomáson, de arra már nem emlékszem. Sokkos állapotban voltam még napokig, és soha nem hevertem ki azt a rémületet, hogy tehetetlenül állok, miközben az idő feltartóztatlanul halad a katasztrófa felé. Ez lett életem leggyakrabban visszatérő rémálma, aminek számtalan változatát fejlesztettem ki az évek során, kezdve attól, hogy le kell szállnom a vonatról, de nem tudom, hol vagyok, el odáig, hogy távolodik a vonat, és valaki vagy valami, ami fontos nekem, jóvátehetetlenül elveszett.

*

Beszterce, ódon hangulatával, boltíves-árkados utcáival, tornyos-cirádás középkori épületeivel mintha a mesém világából lépett volna elő. A folyton hulló hó még élesebbre satírozta a feketére öregedett falak festői görbületeit.

Bátyáék lakása egy réges-régi épületben volt, amelynek boltíves ablakfülkéiből a főtérre és a szédítően magas tornyú gótikus templomra lehetett látni. A sötét földszinti bejárótól vályúsra koptatott, nyikorgó falépcsőkön mentünk föl az első emeletre, a hatalmas, de minden komfort nélküli lakásban nem volt fürdőszoba, és végére is a gang végébe kellett kijárni. Egyetlen óriási szoba volt, úgy nézett ki, mint egy magas bálterem, amiből leválasztottak egy konyhát, oda lépett be az ember a lépcsőházból. A konyha sarkában függöny mögött a mosdófülke, benne lavór és víz, vödörben. Dupla szárnyas, mennyezetig érő ajtó nyílt a szobára, mint egy kastélyban, a nehéz rézkilincset alig tudtam lenyomni. A hosszú szoba csupa ablak, bal kéz felől a szűk mellékutcára nyílt néhány, és szemben a főtérre kettő.

Mikor Palika aludt délután, beültem az ablakfülkébe a kiságya fölött, hátamat a méteres vastag falnak támasztottam, felhúztam a térdem, és olvastam, miközben kint sötétedett. Amikor már nem láttam a betűket, csak bámultam ki a térre, amit lassan teljesen elborított az este, a templom már csak fekete árnyék volt, majd az sem, teljesen

beleolvadt az éjszaka sötétjébe. Aztán kigyúlt az utcai világítás, pont az ablakom alatt állt egy díszes kandeláber, aminek olyan titokzatos sárgás fénye volt, mint a régi gázlámpáknak. Néztam lent a járdán az embereket, akiknek elrajzolt árnyéka néha felugrott hozzám a falra, fölém hajolt és magával akart ragadni, mint tornyában kuksoló hercegkisasszonyt ablaka alá ugrató hercege... Paták csendültek fémesen a macskaköveken, azt hittem, álmodom, fényes hintó gördült el előttem, négy bokrétás ló elébe fogva, cilindres kocsis a bakján. Leugrottam az ablakpárkányról és futottam ki a konyhába Mamához, elújságotni, hogy igazi hintót láttam az utcán, és Pipke néne kacagott, ahogy csak ő tudott, azzal a zenének is beillő, mélyhangú kacagással, és kiderült, hogy halottaskocsi az a mesebeli hintó. Nem voltam azért nagyon csalódott, mert ez így is nagyon romantikus volt, és így is ki tudtam találni hozzá mindenféle mesét.

Pipke néne partner volt mindig minden játékban és bolondozásban, sőt leginkább ő volt a hangadó. Nekem ez új volt, körülöttem komoly emberek éltek. Ő döntötte el azt is, hogy hercegnő leszek a jelmezbálon, az iskolában, ahol mindketten tanítottak. Hiába próbálta Mama és Bátya lebeszélni, hogy nem vagyok én az a társasági ember, aki feltalálja magát ezeridegenek között, Pipke néne csak rálegyintett, ugyan, lári-fári, azok is gyerekek, majd összebarátkozom velük. Félttem ugyan, hogy Bátyának lesz majd igaza, és ott állok majd magányosan a sok sosem látott gyerek között, de vonzott is a lehetőség, hogy egyszer az életben hercegnő legyek. Mikor megláttam a gyönyörű ruhát, elhittem én is, amit Pipke néne mondott, hogy egyszerűen lehetetlen, hogy abban ne engem csodáljon majd mindenki.

Valódi színpadi jelmez volt az a ruha – Pipke néne játszotta benne a Névtelen Csillagot –, fehér selyemből és tüllfelhőkből állt, ezüstös konfettikkel teleszórva. Mikor rám adta Pipke néne a ruhát, elismerően biccentett, hogy *ez a lány már kész nő*, és bár be kellett venni mellben egy kicsit belőle, és a habfehér stólat odavarni a keskeny vállpántokhoz, hogy ne legyen teljesen meztelen a vállam, mindent összevéve fenséges látvány voltam, nem is hittem, hogy magamat látom, mikor a tükörbe néztem. A fejemre került a gyémánt-strassz diadém, a stóla kétoldalt a karomra hullott, abba kapaszkodhattam is, és fantasztikus érzés volt a suhogó selyemruhában vonulni, bár táncolni benne már nem volt akkora élvezet. Nem emlékszem a részletekre, azt tudom, hogy rengeteg visítózó gyerek rohagált a visszhangzó, ünnepi díszbe öltöztetett tornateremben, és fel kellett vonulnunk egy zsűri előtt. Pipke néne biztatón kacsingatott felém, és intett, hogy csak szépen kihúzni magam, és mosolyogni. Nyertem is valami díjat a jelmezzel – Hótündérként lettem felkonferálva – lovagom is akadt, de mindez elmosódott, csak a varázslatos ruha emléke maradt meg, és az öröm, hogy szépnek láttam magamat, akkor először.

*

Besztercén minden csodálatosnak tűnt. Pipke néne maga volt a vidámság, folyton talált valami kacagnivalót és mindenkire átragadt a jókedve. Érdekes és nagyon szép párt alkottak nagybátyámmal. Pipke néne középmagas volt, karcsú, de nőiesen telt idomokkal; tökéletes babaarcát magasra fésült frizura keretezte, szemé mindig kifestve; az utolsó divat szerinti, néha provokatív ruhákkal és hatalmas gyöngyökkel-fülönfüggőkkel valóságos látványosságnak hatott Resicán, amikor Bátya karján végigsétált az utcán. A mi környékünk, de tán az egész város sem látott még ilyet. Úgy nézett ki, mint Liz Taylor, hol testhez tapadóan szűk, hol gazdagon ráncolt *elrepülőkhöz* stílusú – de mindig mélyen kivágott – ruháiban.

Bátyát feszélyezte a feltűnés és érezte a család rosszallását; hallottam egyszer, hogy szóvá is tette, hogy vegyen már fel valami normális holmit. Pipke nénye kacagva kapta elő egymás után hatalmas bőröndjeiből a külföldről hozott, fantasztikusnál fantasztikusabb ruhakölteményeket – én megbűvölve néztem, amint az ágyon szétterülnek a virágos-pöttyös, fodros-rakott, csipkés-galléros, addig csak filmekben látott káprázatos ruhák – és mutatta Bátyának, hogy válasszon. Mindig ez volt a stratégiája. Egyszerűen nem engedte, hogy vitába rángassák bele, nevetett, tréfált, mint egy gondtalan gyerek, nem hatott rá mások rosszkedve vagy rosszallása, és sodort mindenkit magával a jókedve. Melankolikus-komoly nagybátyám nem tehetett mást, mint sodródott ő is az árral, legfeljebb picit hunyorgott a mindig ragyogó napsütésben.

Bátya magas volt, jóképű – lágyság és szögletek ötvöződtek arcvonásaiban –, karakteres áll, érzelmes barna szem, érzéki ajkak, hullámos barna haj, ami lassan kezdett felfutni kétoldalt a homlokán. Ők jelentették nekem az álompárt, a reményt, hogy talán a való világban is van ilyen. Különböző természetük szerencsésen egészítette ki egymást, és mindig süttött belőlük az egymáshoz tartozás. Lehet, hogy nem volt könnyű meditatív kedélyű nagybátyámnak ezt a gyermeki gondtalanságot elviselnie, és az sem, hogy így minden terhet magának kellett cipelnie; bizonyára nagynénémnek sem került kevés erőfeszítésébe folyton jókedvet sugározni a körülöttük egyre fenyegetőbben sötét világban, de én tökéletesnek láttam őket. Két ember együtt az iskolában és a színpadon.

Egyszer láttam csak játszani őket *A tanítónőben*, de a színpad csillogó varázsát éreztem sokszor az otthonukban is. Kikötő volt az a lakás, íróknak, tévéseknek, művészeknek, mindenkinek, aki pár napra vagy órára Besztercére érkezett, és azoknak még inkább, akik a városban éltek.

Később, mikor már gimnazistaként többször is jártam náluk, el voltam ragadtatva attól, hogy csak úgy felbukkantak ott szeretett íróim-költőim. De megéltem azt is, hogy nagybátyámnak jártányi ereje sem maradt a kimerültségtől, és azt mondta, nézzünk meg egy filmet, mert legalább addig nem kell gondolkoznia. Nem panaszkodott, nem szólt egy szót se – mert nem szólhatott – a folytonos gáncoskodásról, ami a tanítás és színjátszás miatt érte, és később a legaljasabb üldözéssé fajult, végül korai halálához vezetett.

*

Igazi vakáció volt az a besztercei, minden nap hozott valami újat. Olyan sokan lettünk az egyszobás lakásban hirtelen, mint nálunk, Resicán, nyáron. Marikát is behozták Décséből a nagyszülők, már nem fértünk el a konyhában az asztal körül. Pipke nénye elrikkantotta magát, hogy gyertek, együnk *csugari módra*! Akkoriban játszották az Uri murit, és ez a színdarabból kölcsönvett kiszólás lett a neve a rögtönzött étkezéseknek ezután a családban.

Hiába volt minden ellenvetés:

– Hogy lehet így levest enni?

– Ej, hát majd nem eszünk!

– Leültetné az öregeket a földre?

– Miért ne? Keleten az öregek is így esznek!

Felkapjuk a nagy hímezett abroszt a konyhaasztalról, leterítjük a szobában a szőnyegre, párnákat rakunk köréje, és hordjuk fel rá a sok finomságot az ebédhez. Van décei disznótoros, sült hús és hideg francia saláta, bejgli és aszalt gyümölcs, és én is kapok a feketekávéból! Belátjuk persze hamar, hogy nem a legjobb törökülésben ülni, és rövidesen zsibbadt tagokkal dől mindenki jobbra-balra, de ettől csak még nagyobb lesz a

multság, a párnákon könyökölünk, mint a szibariták, és Palika bukfencezik keresztül rajtunk.

Pipke nénje vele is játszik, mint egy babával, összeütik a fejüket és nagyokat kacagnak, a gyermekszoprán és a telt alt betölti a szobát. Pipke nénje incselkedve kérdezi: kit szeretsz? És Palika szégyenlősen az anyja nyakába fúrja a fejét, kiles az ölelésből, majd rám mutat: Oni; a levegőbe bök, mintha ülne ott valaki: Ibi (így hívja Pirit); Marikára: Mai, és egyre gyorsabban mutogat körbe-körbe, mint egy kiszámoló mondókában: On-Ib-Maj, On-Ib-Maj. Ezt aztán még sokáig játszunk, Resicán a Mai-nál bök a levegőbe: ritka az olyan alkalom, hogy Oni-Ibi-Mai együtt vannak.

Aztán sétálunk a havas parkban, és lessük, előbukkan-e Misi Mókus. Hiszem is, nem is, hogy két diót kell csak összekocogtatni, és elő fog jönni, de már les is kíváncsian az ágak közül, átcikázik a fák közt, és ott van a fenyőn a fejünk fölött. Leteszünk neki egy diót a földre, leül mellé és már roppantja is ketté, mi körben guggolva nézzük; aztán oldalra fordított fejjel figyel, hogy lesz-e több, és bármilyen hihetetlen, a tenyeremről is elkapja a diót, és huss! már fent is van vele a fa tetején. Palika tapsikol a boldogságtól, és mi tagadás, én is el vagyok ragadtatva. Mennyire más ez, mint a mű-gyermekvárosok, amiket addigi karácsonyaimon láttam, amikben furnérlemezből kivágott mesealakok álltak a mézeskalács-házak között, és hangszórókból áradt a mű-vidámság.

*

Besztercén a várost járni is élvezet, mert olyan, mintha az álmaim világába csöppentem volna. A lábasház a főtér túloldalán, a több évszázados házak a hajdani szász vár belsejében, csúcsos tetőkkel és vasalt kapukkal, a központból kivezető szűk sikátorok, amelyeken gyalog lehet csak közlekedni. Még a líceum is, ahol Pipke nénje és Bátya tanítanak, milyen izgalmas régi épület, a lépcsőfeljárók és folyosók egész labirintusával. Irigylem azokat a gyerekeket, akik ebbe a történelmi múltú iskolába járnak, ilyen helyen szeretnék én is továbbtanulni.

Aztán vége lesz a vakációnak, és haza kell mennem. Úgy dönt a családi tanács, hogy Mama maradjon még Besztercén Palikával. Szóba kerül az is, hogy egyedül menjek vissza Resicára, de arcomra van írva a válasz. Bátyával ketten utazunk, és nem is ugyanazon az útvonalon, mint arrafelé, hanem Bukaresten keresztül. Így Besztercéről Bukarestbe végállomástól végállomásig utazunk, és Bukaresttől Resicáig szintén. Ráadásul első osztályon, mert arra kapunk csak jegyet, és ez már más világ, itt rend van, még a kalauz is udvarias. Alig utaznak páran a kocsiban, sejtlemem sincs, mibe kerülhetett ez Bátyának. Ablak melletti bársonyfotelekben ülünk, felnöttes dolgokról beszélgetünk, meg is ijedek a jövőre vonatkozó kérdésektől. Sejtettem persze addig is, hogy már nem sokáig bújhatok el a gyerekkor néha sötét, de mégis rejtekhelyet nyújtó bugyraiban, de így, Bátya nem csak néző, de látó szemébe nézve döbbenek rá, hogy a jövő itt van már a nyakamon.

Bátya hümmög, mikor azt mondom, újságíró vagy tanár szeretnék lenni, azt mondja, van ezeknél könnyebb mesterség is, na de ráérek még ezt átgondolni a líceumi évek alatt, és később az egyetemen. Megütközve hallgatja dadogó félmondataimat arról, hogy Apu el sem akar engedni Temesvárra, a magyar líceumba, és csodák csodája, ez többet fel sem merül majd otthon, miután Bátya hazautazik.

*

Kimegyünk reggelizni az étkezőkocsiba, sosem jártam még ilyen elegáns helyen. Kicsit megilletődöm a fényűzően megterített asztaltól, de nagyon élvezem a helyzetet,

nézem az ablakból a tájat – kint ugyanaz a szürke világ, lepusztult állomások és elnyűtt emberek –, de előttem finom tea gőzölög a filigrán porceláncsészében, meleg fényt vetnek a lámpaernyők a fehér damasztabroszokra, és én minden részletre kíváncsi vagyok. Bátya jót mulat rajtam, mikor elmagyarázatom a pincérrel magamnak, hogyan formázzák fagyott vajból a rózsaszírom alakú forgácsokat, amelyekről első látásra azt hiszem, hogy csak dekoráció a tányéromon. Lelkesen figyelek, és máris eltervezem, hogy közelgő születésnapomon én is vajrózsákkal fogom elkápráztatni vendégeimet, mert ez lesz az első felnőtt *zsúr* az életemben.